

УДК 657.1.622

*П.Я. Хомин, д. е. н., професор;
З.І. Кривий, викладач, Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль*

СИСТЕМА ЗВІТНОСТІ ПОВИННА БУТИ ВЗАЄМОУЗГОДЖЕНОЮ

У статті висвітлюються методологічні й методичні підходи до забезпечення взаємоузгодженості підсистем фінансової, податкової і статистичної звітності. Доводиться необхідність уніфікації методики обчислення фінансових результатів, оскільки, на думку авторів статті, існуючі нині розбіжності щодо визначення прибутку чи збитку – у фінансовій і статистичній звітності, та оподаткованого прибутку – в податковій звітності, є надуманими і методологічно невмотивованими.

Ключові слова: *звітність, система, підсистеми, податкова звітність, фінансова звітність, статистична звітність, прибуток.*

Постановка проблеми. За П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» її метою визначено забезпечення користувачів повною, правдивою та неупередженою інформацією про фінансове становище, рух грошових коштів та результати діяльності підприємств.

Однак досягти цього лише за допомогою фінансової звітності неможливо, особливо стосовно останньої складової, зважаючи на те, що специфіка суб'єктів господарювання є надто різноплановою. Саме це стало однією з причин функціонування іншого виду звітності – статистичної, де можна сформувати конкретизованішу інформацію про результати діяльності підприємств. Водночас частина інформації про рух грошових коштів наводиться у податковій звітності.

Отож очевидно є необхідність взаємоузгодженості показників системи звітності в цілому, не зважаючи на її поділ за видами, що з огляду на розосередженість методології й методики кожного з них за різними відомствами: фінансової – у Міністерстві фінансів України; податкової – у Державній податковій адміністрації України; статистичної – у Державному комітеті статистики України, є на сьогодні не вирішеною проблемою, яка має важливе як наукове, так і практичне завдання.

Аналіз досліджень і публікацій. Комплексного дослідження проблеми формування системи звітності, яке б завершилось обґрунтованою методологією і методикою забезпечення взаємоузгодженості її показників, вітчизняними науковцями не проводилось. В окремих публікаціях, які в тій чи іншій мірі зачіпають окреслену проблему, основна увага здебільшого приділяється методиці складання певних звітних форм фінансової чи

податкової звітності без взаємозв'язку з розглядом їхнього місця в цілісній системі її функціонування [1, 2], або ж лишень підкреслюються те, що у більшості статистичних форм відсутні взаємозв'язки показників із наведеними в інших формах [3, 6].

Таким чином, відсутність предметних розробок щодо вирішення проблеми взаємоузгодженості показників існуючої в Україні системи звітності зумовила потребу її розгляду в означеній статті.

Постановка завдання. Зважаючи на вагомість вирішення окресленої проблеми для ефективного функціонування системи звітності в цілому, у статті поставлене завдання обґрунтування методологічного підходу щодо взаємоузгодженості її показників, незалежно від поділу на види. Водночас з урахуванням об'ємності конкретизації методики досягнення цього стосовно всіх видів звітності, завдання звужено лише щодо розгляду методичних аспектів забезпечення взаємоузгодженості показників фінансових результатів у підсистемах фінансової й податкової звітності.

Основний матеріал. Реформування системи звітності в Україні здійснювалось за відсутності наукового обґрунтування її методології, а тому загальні принципи її організації, продекларовані у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», продубльовані потім у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», не могли стати підґрунтям для методики конструювання взаємоузгоджених показників. В результаті вона, залишаючись громіздкою, не дає можливості отримати однозначну й повну інформацію про діяльність підприємств конкретної галузі, водночас не позбувшись дублювання та надмірної деталізації, хоча це доречніше щодо статистичної. Та оминаючи наразі зміст останньої, оскільки обсяг статті не дозволяє зробити це достатньо ґрунтовно, не можна залишити осторонь податкову звітність, попри її специфічність, зважаючи на алогічність окремих показників, приміром, оподаткованого прибутку, який насправді ним не є, оскільки обчислюється нерідко навіть при збитковості виробництва. Очевидно, як фінансова й статистична звітність повинні доповнювати одна одну, так само не може бути абсолютно відірваною від них податкова звітність. З цього випливає необхідність взаємоузгодженості насамперед показників, відображених у «Звіті про фінансові результати» ф. №2 та «Податковій декларації про прибуток підприємства». Наразі ж тут не співпадає жоден із показників, хоч загалом-то в одній і другій формах звітності відображаються показники, що характеризують діяльність того ж самого суб'єкта господарювання (табл. 1).

Головною відмінністю формування фінансових результатів за наведеними формами звітності є різні підходи до визначення категорій «доходи» та «витрати». Зокрема, у фінансовій звітності вони відображаються за методом нарахування, тому їхнє формування прив'язане до руху матеріальних потоків: відвантаження продукції покупцям, списання сирови-

ни й матеріалів на виробництво тощо. Формування ж оподаткованого прибутку базується на двох методах – касовому й нарахування – при відображенні т. зв. «валових доходів» і «валових витрат», причому воно в більшій мірі тяжіє до руху грошових потоків: приміром при визначенні перших враховуються отримані від покупців аванси, а у других, окрім авансів, сплачених постачальникам і підрядникам, фігурує вся вартість придбаної підприємством за звітний період сировини, у той час, як у фінансовому обліку і звітності до витрат відносять лише ту її частину, котра списана на виробництво. У зв'язку з цим деякі автори навіть пропонують окремі дефініції для позначення перших і других – «затрати» й «витрати» [4, 5] відповідно, хоч насправді це є лише змішуванням руху грошових та матеріальних потоків як однієї категорії.

За «Звітом про фінансові результати» ф. №2			За «Податковою декларацією про прибуток підприємства»		
Показники	Код рядка	Сума, тис. грн.	Показники	Код рядка	Сума, тис. грн.
Чистий дохід (виручка) від реалізації	035	1565	Валовий дохід, в т. ч. аванси покупців та замовників	03	1645 80
Собівартість реалізованої продукції, в т. ч. амортизація	040	1215	Валові витрати, в т. ч. аванси, перераховані постачальникам і підрядникам	06	1120 50
Валовий прибуток	050	350	Сума амортизаційних відрахувань	07	225
Інші доходи	060-130	102	Об'єкт оподаткування – оподатковуваний прибуток (рядок 03 – рядок 06 – рядок 07)	08	300
Інші витрати	070-160	273			
Прибуток	170	179			

Таблиця 1.

Алгоритм формування показників фінансових результатів

Відрізняється й методика відображення зносу основних засобів: у фінансовій звітності його сума, правда, під назвою амортизації, включається у витрати виробництва, отже, й собівартість продукції, безпосередньо впливаючи на величину фінансових результатів; у податковій звітності, як відомо, на суму амортизації коригується вже визначений оподатковуваний прибуток.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Та всі ці відмінності з позицій методології не є достатньо переконливими, бо врешті-решт вся при-

дбана сировина списуватиметься на витрати виробництва, отримані від покупців і сплачені постачальникам аванси будуть погашені, а знос основних засобів уже в момент його відображення призводить до зменшення фінансових результатів як в одній, так іншій формах звітності, позаяк від перестановки доданків загальна сума чи то витрат виробництва, чи валових витрат не змінюється.

Залишається лише одна з особливостей, яка на перший погляд видається головною – необхідність урахування черговості подій у податковому обліку через зарахування до валових доходів і валових витрат відповідних авансів. Але завдяки наявності рахунків 17 «Відстрочені податкові активи» та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» цілком можна забезпечити коригування податку, обчисленого від суми прибутку за «Звітом про фінансові результати» ф. №2 з урахуванням отриманих від покупців та сплачених постачальникам авансів, замість ведення громіздкого податкового обліку валових витрат і валових доходів, який до того ж не забезпечений методично: спроба Міністерства фінансів України розробити реєстри їхнього аналітичного обліку виявилась невдалою. З позицій же методології паралельне ведення фінансового й податкового обліку виглядає нонсенсом, який призводить до надмірних витрат на їхнє ведення, порушуючи при цьому принципи економічності, а стосовно системи – один із її найголовніших методологічних принципів, тобто, цілісності.

Водночас з огляду на те, що обсяг статті не дозволяє конкретизувати інші методичні підходи щодо вирішення проблеми взаємоузгодженості звітності підприємств, подальші розвідки в цьому напрямі є перспективними.

Список використаних джерел

1. Верига Ю. А. Звіт про фінансові результати за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. / Верига Ю.А. – Полтава, ПУСКУ, 2000. – 31 с.
2. Добровський В. М. Звітність підприємств. / Добровський В. М. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 195 с.
3. Лень В.С. Звітність підприємств / Лень В. С., Гливенко В. В. Підручник 2-ге вид., перероб. і допрац. – К.: ЦНЛ, 2006. – 612 с.
4. Метьюс М. Р. Теория бухгалтерского учёта: Учебник. / Метьюс М. Р., Перера М. К. Пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова, И. Я. Смирновой. – М.: Аудит ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
5. Нападівська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці. Монографія / Нападівська Л. В. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с.
6. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Соколов Я. В. Учебное пособие. – М.: Инфра, 1996. – 638 с.

Annotation. *In this article, methodological approaches to providing mutual coordination of sub-systems of financial, tax and statistical reporting are considered. It is the authors opinion that, regardless of existing disagreements related to the determination of income or loss, the standardization of methods to calculate financial results is need. This is true for financial*

stastical reporting when dealing with taxabls income. And in general tax accounting. There fore the aforementioned dosgreements are far-fetched and methodologically amotivational.

3

УДК 657.62: 336.717

Ю.К. Семениченко, доцент, к.е.н., ДВНЗ
«Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ АНАЛІЗУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ

У статті розглядаються методологічні основи організації аналізу банківської діяльності, обґрунтовано розроблення моделі організації аналізу. Звернено увагу на основні проблеми визначення складових організації аналізу в банку, досліджені питання удосконалення праці виконавців аналітичного процесу.

Ключові слова: банк, методологія, організація аналізу, система, складові організації, номенклатури, виконавці, види аналізу.

Вступ. Постановка проблеми. Економічний аналіз як прийом перевірки й оцінки діяльності банку застосовувався давно, проте як система спеціальних знань, пов'язаних з вивченням і дослідженням економічних процесів у їх взаємозв'язку, науковим обґрунтуванням прогнозів і планів, виявленням позитивних і негативних чинників, розкриттям тенденцій розвитку банку та узагальненням досвіду, він почав формуватися порівняно недавно. Метою аналізу є одержання показників та узагальнюючих висновків, які можуть бути використані для прийняття управлінського рішення в господарській діяльності.

Динамічний характер системи управління потребує постійного вдосконалення й розвитку бухгалтерського обліку, контролю та аналізу, що передбачає організацію цього процесу. Отже, розвиток і вдосконалення аналізу також є об'єктами організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вплив на становлення і розвиток теоретико-методологічних основ аналізу діяльності кредитних організацій, його організації зробили дослідження таких українських та російських учених в області бухгалтерського обліку, економічного аналізу і аудиту як С.Б. Барнгольдц, Ф.Ф. Бутинця, А.М. Герасимовича, В.М. Івахненка, В.В. Ковальова, Є. Мниха, В.Ф. Палія, І.М. Парасій-Вергуненко, Л.О. Примостки, Г.В. Савицької, Г.М. Тація, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швеца. Особливо відмітимо надбання економістів М.І. Баканова, Ю.А. Кузьмінського, В.П. Завгороднього, В.В. Сопка та А.Д. Шеремета, які широко досліджували організаційну побудо-